

*Ковалець Лідія,
доктор філологічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
LidijaKovalets@gmail.com*

УНІВЕРСИТЕТСЬКА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ЯК ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ДО ВИКЛАДАННЯ Т. ШЕВЧЕНКА В ЗЗСО

1. Ідеться про курс, що викладається в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича в рамках освітньо-професійної програми «Українська мова та література» для спеціальності 014 «Середня освіта (українська мова та література)» першого (бакалаврського) рівня й належить до групи вибіркових дисциплін, обіймає 4 кредити (22 год. лекційних і стільки ж практичних занять для студентів денної форми навчання і 6 год. лекційних та стільки ж практичних для тих, хто навчається заочно).

2. Актуальність курсу з огляду на виклики сьогодення й потребу сприяння тому, щоб в умовах інноваційної перебудови вітчизняної системи освіти допомогти випускникам сформувати свої методичні компетенції на основі ґрунтовних фахових знань про ключову постать українського літературного та суспільно-культурного процесу, загалом засвоїти основні відомості з практичної методики та шкільного літературознавства й навчитись використовувати набуті знання, тим самим підвищуючи свій освітній рівень. Важливість при цьому таких потенційних досягнень здобувачів освіти: орієнтуватимуться в концептуальних, а також дискусійних питаннях курсу методики навчання української літератури загалом та життя і творчості Т. Шевченка зокрема; методично грамотно плануватимуть і моделюватимуть шкільні ситуації та заняття, творчо підходять до підготовки конспектів уроків, орієнтуватимуться в необхідній інформації, використанні довідкової літератури й електронних баз даних; плануватимуть та реалізовуватимуть етапи вивчення біографії письменника та шкільного аналізу літературних творів.

3. Структурування курсу за принципом вивчення Т. Шевченка в системі розвитку учнів базової школи й у старшій школі. Основні завдання в цьому

аспекті для базової школи – навчитись читати й аналізувати поезію Т. Шевченка. Акценти на творчому читанні, відповідній читацькій роботі, яка передбачає виконання словникових завдань, коментоване (класне) читання і власне (індивідуальне) читання («повільне читання») як спостереження над текстом і шлях до виховання культури почуттів дитини, демонстрацію (ілюстрування) на практиці кожного з цих компонентів та пропозицію доповнити цей план іншими ефективними діями. Обговорення особливих прийомів психолого-педагогічної роботи стосовно тих, хто індиферентно ставиться до літератури.

4. Про працю в базовій школі над «більш вільним» аналізом поезії Т. Шевченка, надто над аналізом «від першого до останнього слова». Переваги таких підходів (у зіставленні з іншими), важливість самостійного відкриття дітьми специфіки поетичного тексту, його ідейно-тематичного, лексичного багатства й поезики задля уникнення того, щоб вироблялась звичка «переймати істину як готовий предмет» (за Н. Каменською). Потреба засвоєння при цьому понять «лірика», «ліричний герой», «мотив у ліричному творі» й ілюстрація їх на конкретному матеріалі, а також залучення до пізнання поезій Т. Шевченка їхнього значного мистецького контексту. Представлення фрагментів таких уроків.

5. Розгляд студентською аудиторією традиційних та інноваційних підходів до вивчення біографії Т. Шевченка в 9 кл. (із зосередженням на біографічному методі в літературознавстві, рекомендаціях у цьому плані сучасної методичної науки, шевченкознавства, в т. ч. альтернативного). Пізнання документальної джерельної бази, небезпека фактографії й переходу етичних меж у пізнанні особистості Поета. Змістове наповнення таких уроків, домінантні форми й методи подання такого матеріалу, ілюстрація змодельованих фрагментів уроків. Наочність і ТЗН на відповідних уроках, кінематографічний матеріал шевченківської тематики і шляхи його застосування в школі.

6. Засвоєння концептуальних питань у пізнанні старшокласниками творчості Т. Шевченка (що літературна спадщина його – унікальна художня система, нерозривно пов'язана з малярськими здобутками письменника,

фольклором, національною та світовою літературою; що зразки Шевченкової творчості, в т. ч. програмні, мають свою жанрово-родову специфіку, разом з тим ця творчість явила нові жанрові утворення; що романтизм, психологічний реалізм як провідні творчі методи Т. Шевченка є своєрідними, художнє мислення митця – багатограним, а значення цієї творчості для формування української літературної мови, нового українського письменства є винятковим).

7. Методика підготовки інтегрованого уроку з літератури та історії, присвяченого раннім історичним поемам Т. Шевченка (застосування методів проблемного навчання, поєднання групової та індивідуальної роботи). Обладнання на такому уроці, попередні диференційовані завдання учням (вони можуть виступати як блогери), самостійна робота з основною та додатковою літературою. Способи організації роботи учнів у ході уроку, апеляція до текстів поем та критичних матеріалів шевченківської тематики як основних.

8. Особливості проведення уроку літературознавчо-психологічного дослідження поеми «Катерина» (за методом інтелектуальної рольової гри). Моделювання ситуації, коли одна група здійснюватиме літературознавчу характеристику твору, інша – психологічно відстежуватиме історію Катерини та її оточення. Важливість оперування відповідною термінологією, розуміння морально-етичних уроків від автора як ліричного героя твору.

9. Своєрідність оглядового вивчення окремих значущих творів Т. Шевченка (на матеріалі поеми «Гайдамаки»). Можливості різних шляхів аналізу (подієвого, сюжетно-композиційного, пообразного, проблемно-тематичного), моделювання їх.

10. Про розвиток навиків опрацювання учнями профільної школи науково-літературознавчих джерел (на матеріалі статті С. Смаль-Стоцького про поему Т. Шевченка «Сон»). Прийоми конспектування, оформлення реквізитів конспекту, перевірка засвоєного.

11. Позакласна робота з вивчення Т. Шевченка. Підготовка авторських проєктів інтелектуально-розважальних заходів (сценарію зустрічі з поезією Кобзаря, інтерактивними іграми на шевченківську тематику, «брейн-рингу»

тощо). Підготовка відеоколажів, плейкастів, буктрейлерів, присвячених окремим творам із Шевченкової спадщини.

12. Передбачення, що завдяки курсу студенти краще знатимуть методологічні й теоретичні основи методики навчання української літератури, основи шкільних курсів української літератури, специфіку вивчення біографії письменника й технології шкільного аналізу художнього твору, життєвий і творчий шлях Т. Шевченка як об'єкт вивчення учнями базової та старшої школи.

*Оксенюк Андрій,
магістр, вчитель Борщівський заклад
загальної середньої освіти
I-III ступенів імені Я. П. Горошка,
andrij_oksenyk@ukr.net*

ШЕВЧЕНКО НА ВСІ ЧАСИ

Ставлення учнівської молоді до творчості Тараса Шевченка різноманітне: для когось це банальне «бо треба», для когось він є взірцем, комусь цікаво, бо Тарас знаменитість, а комусь взагалі байдуже, і це найбільше пече. Ким же має стати для нас Шевченко, ким він був і ким буде? Безперечно, його творчість вивчали, досліджували, та чи у повній мірі, як для людини такого масштабу? А насправді Шевченко для нас є таким поетом, до якого ми маємо звертатися постійно: читати, читати, читати... Він же сам наголошував: «Учітесь, читайте, І чужому навчайтесь, Й свого не цурайтесь». Пам'ятаєте? Схоже, забули.

У одному з відомих інтерв'ю Богдан Ступка зауважив: «Я думаю, Шевченко самий великий і найбільш великий, тому що він актуальний, розумієте? Він – в усі формації, він – в усі часи, для України він надзвичайно актуальний. Шевченко такий поет, до якого можна звертатися постійно... Його повісили на стіну, сказали, що це – святий чоловік. Напевно, воно так і є, але його перестали вивчати. Коли вішають на стіну і роблять святого, тоді перестають його читати».